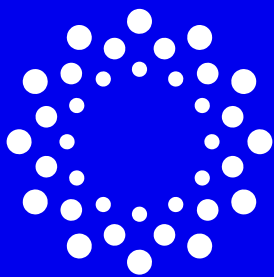

ESTDEV

Arengukoostöö strateegia rakenduskava 2024–2026

Sisukord

Arengukoostöö strateegia rakenduskava 2024–2026	4
1. Väärtuspakkumine ja rakendusmudel	6
1.1 Prioriteetriikidega	6
1.2 Arengukoostöö partneritega	7
1.3 Osalemine Euroopa Liidu algatustes	8
2. Ukraina ülesehitus	10
3. Teemaatilised prioriteedid	12
3.1 Demokraatia ja õigusriigi areng ning head valitsemistavad	12
3.2 Majandusarengu toetamine	13
3.3 Kvaliteetse hariduse edendamine	14
Regionaalsed prioriteedid	16
3.4 E-valitsemise ja küberturvalisuse arendamine	17
3.5 Arengukoostöö teavitus ja kommunikatsioon	19
4. Horisontaalsed prioriteedid: sooline võrdõiguslikkus ja keskkonnakaitse	22
5. ESTDEVi arengusuunad aastatel 2024–2026	23

Arengukoostöö strateegia rakenduskava 2024–2026

Eesti Rahvusvahelise Arengukoostöö Keskus (lüh ESTDEV, edaspidi meie) viib ellu Eesti „Arengukoostöö ja humanitaarabi strateegiat 2024–2030“ eesmärkide, riikide ja arengukoostöö prioriteetvaldkondade lõikes. Eesti riiklikud arengukoostöö vahendid rakendatakse kooskõlas valitsuse määrusega „Arengu- ja humanitaarabi andmise tingimused ja kord“ (2021) ning Välisministeeriumi ootustega, millega määratletakse kõik olulised rahastamise põhimõtted, suunad, kestus ja maht. Ukraina ülesehitusel lähtume valitsuses 2023. aastal vastu võetud alusdokumendist „Ukraina ülesehituse ja humanitaarse abistamise põhimõtted 2.0“. Esimene arengukoostöö strateegia rakenduskava on koostatud aastateks 2024–2026, misjärel otsustame järgmise rakenduskava, arvestades 2025. aastal aset leidvat piirkondlike strateegiate ja prioriteetriikide ülevaatust, eeldatavat rahastamise põhimõtete ülevaatust ning õpikogemust rakenduskava elluviimisest.

Eesti viib arengukoostööd ellu otsesuhtluses partnerriikidega ja koostöös Eesti arengukoostöö elluvijatega, aga ka koostöös rahvusvaheliste doonorite ja partneritega, sh arengupankade ja -organisatsioonidega. Oleme huvitatud arengukoostöö mõjust ja kasvust ning kaasame projektidesse Eesti avaliku ja erasektori ning vabakonna ja ekspertide parima teadmise, oskuse, kogemuse ja tehnoloogia. Me näeme end juhtrollis Eesti riigi arengukoostöö projektide kujundamisel ja arendamisel ning loome väärtust, arendades suhteid ja arengukoostöö projekte partnerriikides, aga ka koostööd teiste doonoritega ja arengukoostöö projektide elluvijatega. Looma projektide realiseerimiseks vajalikke koostöösuhteid ja partnerlusi, panustame vajadusel arengukoostöö kasvu Eesti kaasrahastusega, samuti leiame ja kaasame doonoreid enda ja partnerite projektidesse. Suuname Eesti rakenduspartnereid pidevalt partnerlusi, taotlusvoorude ja hangete süsteemi arendades, kaasrahastamise ja võimekuse taotlusvoorusid luues ja neid koos kujundades ning vahendades teavet lisavõimalustest arengukoostöö projektide rahastamiseks. Kooskõlas „Arengukoostöö hea tavaga“ on oluline silmas pidada, et arengukoostöö projektid ei ole sobilik viis ärikasumi teenimiseks, kuid usume, et arengukoostöösse ka erasektori kaasamine ja võimaluste loomine sihtriigi majanduse arenguks, investeringute soodustamiseks, kaubanduseks ja ettevõtluseks aitab kaasa sihtriigi kestliku arengu saavutamiseks. Näeme selles võimalust saavutada kestliku arengu eesmärged Eesti arengukoostöö sihtriikides ning

võimalust panna alus püsivamatele suhetele Eesti ja partnerriigi vahel. Panustame teadlikkuse kasvatamisse arengukoostöös ning julgustame ettevõtteid ja üksikisikuid panustama arengukoostöösse, annetades tulumaksusoodustusega ühingutele, samuti Ukraina inimeste toetamiseks.

1. Väärtuspakkumine ja rakendusmudel

1.1 Prioriteetidega

- Selgitame koostöös prioriteetidega välja nende arenguvajadused ja Eesti võimalused neile vastata, arendame süsteemselt suhteid ja võimalusel ka loome kohalolu prioriteetidega. Kujundame koosloomes Eesti avaliku, era- ja ühiskondlike organisatsioonide ja ekspertidega ideedest ja ettepanekutest elluviidavad projektid ning leiame selleks eksperdid. Teostame projekte partnerluste, taotlusvoorude ja hangete abil.
- Pakume Ukraina ühiskonnale lootust sõja võitmiseks ja seejärel ka rahu saavutamiseks, toetades Ukraina võimalikult kiiret liitumist Euroopa Liiduga ja sellega seotud reformiprotsesse ning viies ellu ülesehitusprojekte koos oma reformikogemusega. Keskendume ülesehitusprojektidega Žitomõri piirkonnale, kuid soovime julgete sammudega kannustada ka teisi riike alustama ülesehitusega ja teeme seda võimalusel üheskoos üle terve Ukraina. Prioriteetsena toetame kes- ja kohaliku omavalitsuse tasandil reforme riigi ja ühiskonna moderniseerimiseks, luues tingimused ja võimalused Euroopa Liiduga liitumiseks.
- Selgitame koostöös partnerite ja võimalike rahastajatega välja huvid ja võimalused panustada partnerriikides ja -valdkondades. Kooskõlas riigihangete seadusega (sisetehingud) sõlmime avaliku sektori partnerite ja katusorganisatsioonidega valdkondlikud koostöölepingud.
- Kui partnerriikides muutub olukord, mis oluliselt mõjutab projektide elluviimist, leiame lahenduse koostöös Välisministeeriumiga, konsulteerides kohapealsete partneritega. Väldime panustamist ja osalust projektides, mis toetavad või süvendavad negatiivseid arenguid. Meie tegevused ei tohi seada ohtu või halvendada kohapealsete partnerite olukorda.
- Töötame süsteemselt selle nimel, et kaasata sarnaselt mõtlevate riikide ja organisatsioonide vahendeid Ukraina ülesehituse projektide ja Eesti arengukoostöö prioriteetide kasvatamiseks ja laiendamiseks.

Meie läbiv eesmärk on aidata Ukrainat, Moldovat ja Gruusiat nende valitud teel Euroopa Liitu ning toetada ka teiste partnerriikide tihedamaid poliitilisi ja majanduslikke suhteid Euroopaga. Osaleme Euroopa Liidu mestimisprojektides ja aitame vahendada Eesti ekspertteadmist.

1.2 Arengukoostöö partneritega

- Näeme oma arengukoostöö partneritena kõiki arengukoostöö strateegia elluviimisest huvitatud Eesti avaliku ja erasektori asutusi ning vabakonda. Meie teostatavad voorud ja hanked on suunatud ennekõike vabakonnale ja erasektorile Eesti arengukoostöö strateegia elluviimiseks ja/või koos lisadoonoritega määratletud eesmärkide saavutamiseks. Eesti avalik sektor ei peaks konkureerima vabakonna ja erasektoriga taotlusvoorudes ja riigihangetes, vaid otsima partnerlust sihtriigi avalikust sektorist. Riigihangete seadusega kooskõlas kaasatakse avalik sektor sihtriigi avalikule sektorile suunatud arengukoostöö projektidesse koostöölepingutega, et koosloomes sihtriigi partneritega ja kaasrahastajatega määratleda konkreetsed eesmärgid ja projektid. Kaasame oma projektide kujundamisse Eestist parima võimaliku kogemuse.
- Me otsime uusi partnerlusi ja koostöövorme (konsortsiumis ja hangetes osalemine, kaasrahastamine, Euroopa ühisalgatuste kujundamine jm), sest meie eesmärk on saavutada kestliku arengu eesmärgid ning Eesti arengukoostöö kasvu ja mõjukus. Meie ülesanne on olla selles töös Eestis ennekõike juhtiva partneri rollis projektide arendajana või partnerina rahvusvahelistes projektides, kus rakenduspartnerid avalikust, erasektorist või vabakonnast viivad projekte ellu.
- Koostöös Välisministeeriumiga leiame ja vahendame uusi võimalusi ja teemasid Eesti arengukoostöö kasvatamiseks ning kujundame partnerlusi ja taotlusvoorude tingimusi kasvu ja koostööd soodustavaks. Oleme valmis kaaluma ka võimekuse tõstmise taotlusvoorud, et aidata Eesti arengukoostöös osalejatel olla tõhus välisrahastuse taotleja.
- Jätkame osalise kaasrahastuse pakkumist partneritele taotlusvooruna, kui see on vajalik välisrahastuse kaasamiseks; osaleme partneri soovil konsortsiumis või algatame neid ise ja/või kaasame avaliku sektori organisatsioone koostöölepingutega (nn sisetehing). Ainult kaasrahastamise puhul kaalume võimalust, et arengukoostöö võimestamiseks kaasaks rahastuse taotleja ise ka teisi Eesti arengukoostöö rakenduspartnereid (nt AKÜ liikmed).
- Kooskõlas riigihangete seadusega teeme koostööd Eesti avaliku sektori asutustega (sh kõrgkoolidega) koostöölepingute abil, et koosloomes sihtriigi partnerite ja kaasrahastajatega määratleda konkreetsed eesmärgid

ja projektid. Viime vabakonnale ja erasektorile läbi taotlusvoorusid, mis toetavad strateegiat ning arengukoostöös osalejate võimekust, kasvu ja doonorsuhteid.

- Arengukoostöö eelarve rakendamine on võimalikult tugevalt seotud arengukoostöö ja humanitaarabi strateegia sihtidega. Meie jaoks on oluline, et rakendamise periood on võimalikult pikk, mõjus ja jätkusuutlik üle aastate, sealhulgas seadmata arengupartnerit meist kui doonorist sõltuvusse.
- Doonorrahade kaasamiseks ja Eesti arengukoostöö võimendamiseks oleme valmis algatama arengukoostöö konsortsiume ja rakenduspartnerite ettepanekul neis osalema. Arengukoostöö partnerite soovil kaalume kaasumist rahvusvahelistesse hangetesse konsortsiumi partnerina. Loomes läbipaistvad ja selged põhimõtted ja kriteeriumid osaluseks arengukoostöö konsortsiumides Eesti ja välispartneritega.
- Teeme koostööd Arengukoostöö Nõukojaga ning kaasame meie partnereid taotlusvoorude tagasisidestamise ja nende edasisse arendamise, samuti missioonidele partnerriikidesse. Koostöös Välisministeeriumiga aitame diplomaatiliselt toetada Eesti arengukoostöö partnerite kohapealseid projekte ning jagame infot partnerriikide ja rahastajate prioriteetidest.
- Seisame ühiselt kestliku arengu ja arengukoostöö hea maine ning maailmahariduse väärtustamise eest. Partnerite kaasamisel lähtume riigiasutuste kaasamise heast tavast.

1.3 Osalemine Euroopa Liidu algatustes

- Meie eesmärk on läbida 2024. aastal Euroopa Liidu kuue samba hindamine ning olla sillaks ja platvormiks Eesti arengukoostöö kogukonnale ja ekspertteadmusele. Hoiame püsivalt kõrget taset asutaja ja doonorite vahendite kasutamisel.
- Euroopa Liidu kuue samba hindamise edukal läbimisel esitame viivitamatult dokumendid Euroopa Liidu samba hindamist nõudvatesse rahastustesse. Oleme valmis rakendama Euroopa Liidu vahendeid ning töötama ka Euroopa Ühisalgatustes (Team Europe Initiative) nii juhtiv- kui kaaspartneri rollis ning vahendame projekte Eesti rakenduspartneritele partnerluste, konsortsiumide, taotlusvoorude või hangete kaudu.

- Algatame aktiivselt Euroopa ühisalgatusi (Team Europe Initiative) ning kutsume ellu ja toetame ka teisi arengukoostööd ja Ukraina ülesehitust toetavaid initsiatiive (nt GovStack, Tallinna mehhanism, D4D).
- Kasutame aktiivselt mestimise (twinning) ja tehnilise abi (TAIEX) vahendeid Euroopa Liidu partnerriikide avaliku sektori võimekuse tõstmiseks, eelkõige Eesti arengukoostöö prioriteetriikides ja Euroopa Liidu laienemise toetamiseks.

2. Ukraina ülesehitus

2014. aastal alanud ja 2022. aastal täiemahuliseks kasvanud Venemaa sõda Ukrainas on rahvusvaheliste organisatsioonide andmetel hävitanud vara 486 mld USD ulatuses. Oleme veendunud, et strateegia rakendusperioodid algavad kindlasti ametlikud liitumisläbirääkimised Euroopa Liiduga. Viimane on toonud ja toob kaasa põhjapanevaid reforme ja süsteemseid muutusi Ukraina ühiskonna- ja igapäevaelus, mis omakorda tähendab, et ülesehitus toimub kooskõlas Euroopa standarditega ja peab toetama eurointegratsiooni.

Ukraina ülesehitusprojektide valikul selgitame välja ja lähtume Ukraina vajadustest ja prioriteetidest ning Vabariigi Valitsuse 2023. aastal vastu võetud alusdokumendist „Ukraina ülesehitamise ja humanitaarse abistamise põhimõtted 2.0“. Meie fookuspiirkond Ukrainas on Žõtomõri oblast ning ülesehitusprojektide valimisel ja elluviimisel keskendume esmalt sellele piirkonnale, kuid partnerluses teiste doonoritega oleme ülesehituses valmis tegema koostööd kogu Ukrainas. Ülesehitusprojektide aktiivse elluviijana soovime innustada ka teisi partnerriike ülesehitusprojektidega alustama, ootamata selleks ära sõja lõppu. Meie eesmärk on parandada elanikkonna ja haavatavate rühmade sotsiaalmajanduslikke tingimusi ning toetada kiiret taastumist pika sõja mõjudest ja seeläbi aidata Ukrainal liikuda süsteemsete muutuste poole, mis muuhulgas toetab Ukraina püüt liituda Euroopa Liiduga. Teeme ülesehitusprojektide leidmisel ja arendamisel aktiivselt koostööd Žõtomõri oblasti administratsiooniga, kes koordineerib ülesehitustööd oblasti piires. Projektide valikul järgime terviklikkust, et lisaks ehitusele toimuks teadmiste, standardite, praktikate ja tehnoloogia siire ning leiaks aset kogemusvahetus. Seisame rahvusvahelistes projektides selle eest, et rahvusvaheliste doonorite abi jõuaks ka Žõtomõri. Doonorite abil oleme valmis Žõtomõri oblastis teoks tehtud pilootprojektide lahendusi rajama ja toetama ka mujal Ukrainas.

Eesti fookus Ukraina ülesehitamisel on järgmistel aspektidel:

- **Ülesehitus:** ehitada energiasäästlikke, jätkusuutlikke taristuobjekte, mis järgivad Euroopa Liidu kvaliteedinõudeid ja standardeid ning Davosi Baukulturi kvaliteedisüsteemi. Meie fookuses on: **1)** sotsiaalvaldkonna projektid, sh perekodud, laste sotsiaalmajad, elamispinnad Ukraina sisepõgenikele; **2)** tervishoiuvaldkonna projektid, sh rehabilitatsiooni- ja

taastusravikeskused; **3)** olemasolevate kortermajade rekonstrueerimine ja energiasäästlikumaks muutmine, kasutades kaasaegseid meetodeid, sh kortermajade tehasealine soojustamine, ja **4)** sõjas kahjustatud ja taastamist vajavad taristuobjektid. Kombineerime ehituse alati võimalikult suurel määral teiste ülesehituse fookustega, sealhulgas ehitusega seotud protsesside kiirendamine, läbipaistvus ja korrupsioonivastane võitlus (standardite, praktikate, oskuste, tehnoloogiate siire, eurointegratsioon, demokraatia ja inimõigused).

- **Euroopa Liiduga ühinemine:** toetada Ukraina saamist demokraatlikuks, iseseisvaks ja jõukaks Euroopa Liidu liikmesriigiks. Jätkame Ukraina üldisse võimekusse panustamist. Lähtume konkreetsete projektide ja reformide valikul Euroopa Liidu esitatud prioriteetsetest nõuetest, Ukraina konkretiseeritud palvetest ja partneri olemasolust Eestis ning oleme valmis seljad kokku panema teiste liikmesriikidega.
- **Digiareng:** toetame e-valitsemise parimate tavade ja kaasnevate reformide teadmussiiret, e-valitsemise ja tehisintellekti lahenduste juurutamist ning elanikkonna digioskuste arendamist.
- **Küberkerksus:** toetame aktiivse osalemisega Tallinna mehhanismis ühiskondliku küberkerksuse kasvatamist, sh küberturbe intsidentidele vastamise võimekuse suurendamist ja ühiskonna teadlikkuse tõstmist küberohtudest.
- **Haridus:** toetame süsteemsete haridusuuenduste elluviimist kõigil haridustasemetel alusharidusest kõrghariduseni, nõustades õppekavareforme, juurutades kaasaegseid õpetamismetoodikaid, arendades kvaliteedisüsteemi ning võimestades haridusinnovatsiooni ja haridustehnoloogiliste vahendite kasutuselevõtmist. Fookus on tööhõivet ja konkurentsivõimet toetavate oskuste arendamisel, sh digioskused ning ettevõtluspädevus.
- **Demokraatia:** soovime edendada läbipaistvat ja kaasavat valitsemist, õigusriiki, sõltumatut meediat, kodanikuühiskonda, inimõiguste kaitset, eriti sõjast puudutatud laste ja sisepõgenike õigusi, ning tugevdada strateegilist kommunikatsiooni ja võidelda desinformatsiooni vastu.
- **Ettevõtluse arendamine:** ettevõtluse ja innovatsiooni arengu toetamise fookus on peamiselt ettevõtlust ja innovatsiooni toetavate organisatsioonide (sh klastrid) võimekuse toetamisel, kohalike ettevõtete ja idufirmade kasvu ning rahvusvahelise konkurentsivõime edendamisel.

3. Teematilised prioriteedid

3.1 Demokraatia ja õigusriigi areng ning head valitsemistavad

Meie eesmärk on projektide kaudu aidata luua tugeva õigusriigiga sidusamaid demokraatlikke riike ja omavalitsusi, kus tugev ja avatud kodanikuühiskond ning e-valitsemise lahendused aitavad kaasa juhtimise läbipaistvusele ja vastutusele, korruptsiooni vähendamisele ja riigivalitsemise mugavusele ja efektiivsusele. Eesti kogemus võimaldab pakkuda riigivalitsemise teadmust, kogemust ja tehnoloogiat, kus demokraatlike institutsioonide ülesehitamine on käinud käsikäes tööprotsesside kasutajakesksuse ja digitaliseerimisega, juurdepääsetavuse, läbipaistvuse ja korruptsioonivastase, inimõiguste ja soolise võrdõiguslikkuse ning erinevate ühiskonnagruppide laiapindse kaasamisega.

Oleme õigusriigi ja demokraatia valdkonnas olnud aktiivsed eelkõige institutsionaalsete reformide, hea valitsemistava ja e-valitsemise edendamisel ning õigusriigi, meediavabaduse, kaasaegsete õiguskaitseasutuste loomisel. Meile on oluline partnerite Euroopa Liiduga lõimumise toetamine või suhete tugevdamiseks vajalike reformide toetamine ja kompetentside tõstmine. Me ei paku valmislahendusi, vaid peame nii projektide, taotlusvoorude kui ka hangete disainimisel esmalt oluliseks kuulata sihtriigi vajadusi ja soove. Meie jaoks on oluline vältida olukorda, kus meie osalusel loodavad e-valitsemise tööriistad võiksid otse või kaude tuua kaasa inimõiguste rikkumist ja vähemuste ahistamist.

Ukraina, Moldova, Gruusia, Armeenia. Toetame reforme, mis tugevdavad institutsionaalset vastupanuvõimet, demokraatlikku valitsemist, korruptsioonivastast võitlust ja Euroopa Liiduga lõimumist. Selle tegevuse eesmärk on aidata kaasa läbipaistvusele ja kodanike usalduse suurenemisele valitsemise vastu, edendades avatud valitsemise põhimõtteid ja kodanikuühiskonda ning tugevdades sõltumatut meediat ja ühiskonna vastupanuvõimet desinformatsioonile ja küberrünnakutele. Eriline rõhk on justiitsvaldkonnal, sisejulgeolekul ja avateenuste digitaliseerimisel. Ukraina ja Moldova puhul on kesksel kohal ka Euroopa Liidu alaste teadmiste tõstmisega seotud programmid ja Eesti liitumisprotsessi kohta kogemuse jagamine. Sõltuvalt arengutest oleme valmis toetama Gruusiat lõimumisel Euroopa Liiduga või keskendume üksnes haridusvaldkonna, kodanikuühiskonna ja laiemalt arutelukultuuri toetamisele ja

juurutamisele. Armeenia puhul toetame haridusvaldkonda, kodanikuühiskonda, e-valitsemist ning igal võimalikul juhul ka lähenemist Euroopale.

Keenia, Botswana, Namiibia ja Uganda. Aafrika prioriteetrikides jätkame ennekõike projektidega, et viia ellu e-valitsemise ja e-teenuste edendamist avalikus sektoris, mille puhul jälgime, et sellega liiguvad kaasa ka Eesti e-riigi toimimisele ja andmekäitlusele omased arusaamised ja demokraatlikud disainipõhimõtted (eraelu- ja andmekaitse, juurdepääsetavus, läbipaistvus jne), et esindatud on horisontaalsed prioriteedid ning suureneb läbipaistvus ja kodanike kaasumine otsustusprotsessides. Toetame algatusi, mis aitavad seista vastu vale- ja eksitava teabe levikule. Euroopa ühisalगतuste raames oleme valmis osalema ka laiemates demokraatias ja õigusriiki toetavates algatustes, kui see vastab partnerriigi soovidele, kuid Eesti taotlusvoorudes keskendume rohujuuretasandi võimestamisele.

3.2 Majandusarengu toetamine

Oleme veendunud, et kestlik majandusareng on sihtriikide arenguks oluline, mistõttu on meie läbiv eesmärk ka Ukraina, Moldova ja Gruusia lõimumine Euroopa Liidu siseturule ning teiste prioriteetrikide puhul nii omavaheline kui regionaalne kaubandus, majanduslik läbikäimine Euroopaga, aga ka võimekus omavaheliseks, piirkondlikuks ja üleilmseks kauplemiseks. Meie eesmärgid on järgmised: 1) majanduse, innovatsiooni, tehnoloogia olulisuse kasvades suurendada sihtriikide konkurentsivõimet globaalses digitaalses ettevõtluses, ning 2) toetada kaksikpööret ehk digitehnoloogiliste ja keskkonnasõbralike lahenduste arendamist, mis loovad uusi võimalusi ja aitavad kaasa ühiskonna ja inimrühmade tehnoloogiliste ja kliimarisikudega seotud kohanemisvõime kasvatamisele. Et seda saavutada, on meie eesmärk — partnerite, doonorite ning ava- ja erasektori toetajate kaasabil — vähemalt viiekordistada kaasatud vahendeid, kasutades vajadusel võimenduseks või omaosaluse katmiseks riigieelarvest eraldatud vahendeid. **Meie fookuses on järgmised aspektid:**

- majandus- ja ettevõtluskeskkonna analüüsid ning ettevõtlikkust, majandusarengut ja kaksikpööret soodustava regulatiivse raamistiku ja avaliku sektori võimekuse arendamine;

- väikeettevõtete ekspordi- ja digi-/rohevõimekuse toetamine, sh oskused, protsesside digiteerimise või vastavate mõjuasutuste (katusorganisatsioonid jne) võimekuse toetamine selles. Meile on oluline naiste, noorte ja riskirühmade ettevõtlus- ja kaubandusvõimekuse toetamine;
- iduettevõtluse arendamise toetamine ning selleks vajaliku ökosüsteemi arendamine, üleilmse iduettevõtluse kogukonna arendamine ning ettevõtluse rahastajate ja iduettevõtete koostööplatvormid (nt Cleantechi virtuaalne kogukond sTARTUp Day, Latitude59, Garage48 jt);
- teadusarenduse ja iduettevõtluse toetamine keskkonnaprobleemide vähendamist soodustavate lahenduste loomisel.

Kõigi tegevuste elluviimisel on meie eesmärk Eesti ja sihtriigi organisatsioonide teadlikkuse suurendamine kestliku arengu ja arengukoostöö võimalustest ja sihtidest. Aafrikas otsime võimalusi osaleda kaksikpöördega seotud projektides meie prioriteetriikides ja -regioonis. Täiendavate võimaluste leidmisel tugevdame võimekust siirata Eesti kliimamuutustega kohanemise, elurikkuse taastamise ja rohepöörde teadmisi, oskusi ja tehnoloogiaid sihtriikidesse.

3.3 Kvaliteetse hariduse edendamine

Eesti haridusel on ülikõrge maine ning üleminekuriikide seas ainulaadne ligi kolme aastakümne pikkune hariduse reformimise kogemus. Kvaliteetse hariduse olemasolu on võtmetähtsusega kõikide riikide ühiskondlikuks ja majanduslikuks arenguks. Meie eesmärk on Eesti kogemusele tuginedes võimestada haridusreformide ja -uuenduste elluviimist partnerriikides, keskendudes hariduse kättesaadavusele ja poliitikakujundamise kvaliteedile, õpetajakoolitusele, õpetamismetoodikatele ja õppekavade reformimisele ning haridustehnoloogiale. Rakendusperioodil ootame Eesti kooli mudeli valmimist, et hinnata selle sobivust arengukoostöösse. Lisaks digioskuste juurutamisele oleme valmis kaaluma võimalust pakkuda ka arengukoostöös Eesti värsket reformikogemust õppekavadesse roheoskuste lõimimisel, arvestades OSKA digi- ja roheoskuste prognoosiga.

Eesti hariduse ja kogemuse vastu on maailmas kõrge huvi, aga samas on Eestis üpris piiratud võimekus seda kogemust pakkuda, mistõttu eelistame tulevikus seda võimet juhtida ja prioriseerida koostöölepingute toel rakendusasutustega

ja valdkonna ekspertidega. Meile on oluline, et suureneks Eesti võime pakkuda haridusreformide arengukoostöö osana, mistõttu prioriseerime vabakonna võimekuse kasvu ja võimaldame tulevikus haridust puudutavates taotlusvoorudes osaleda vaid erasektoril ja vabakonna organisatsioonidel (nt kaksikpöördega seotud oskused, ettevõtlusõpe, sisekaitseõpe jms). Viimane ei välista avaliku sektori asutuste ekspertteadmiste kaasamist erasektori või vabakonna projektides või neis osalemist konsortsiumina. Peame vajalikuks, et 2022. aastal valminud maailmakodaniku pädevusmudel leiaks tee Eesti õppekavades välja toodud pädevustesse. Koostöös partneritega tegutseme selle nimel, et propageerida maailmaharidust Eesti laste, noorte ja nendega tegelevate haridustöötajate hulgas; ning kasvatada nõudlust kestliku arengu teemade kajastamiseks Eesti koolisüsteemis. Sarnaselt rakendame globaalse mõõtme õppekavadesse lõimimise põhimõtet ka sihtriikides.

Regionaalsed prioriteetidid

Ukrainasse ülesehitusprojektina rajatud Ovrutši kaasaegne lasteaed (sh parima praktika näite loomine nii protsesside tõhusa juhtimise, kaasaegse õpikeskkonna kui ka õpetamismetoodikate ja -vahendite osas) on lisaks laiale huvile piirkonnas toonud meie fookusesse ka alushariduse kaasajastamise teema riiklikul tasemel, et tagada kogu riigis laste parem ettevalmistus kooliks. Meie fookuses on ka kutseharidusreformi toetamine sisehindamise süsteemi loomise ja juhtimisvõimekuse tõstmise abil kutsekoolides ning tulevikuoskuste, sh digi- ja ettevõtlusõppe lõimimine õppekavadesse, et õpe vastaks enam tööturu vajadustele. Uued haridusprojektid hõlmavad ka haridusuuendusi üld- ja kõrghariduse tasemetel, sh digilahenduste ja e-õppe rakendamist koolides ning institutsionaalse akrediteerimissüsteemi ja rahvusvahelistumise arendamist kõrghariduses.

Moldovas on fookuses hariduse digipöörde toetamine, samuti digioskused, õppematerjalide elektrooniline kirjastamine ja ettevõtluspädevus ning nende teemade lõimimine haridussüsteemi. **Armeenias** haridusprojektid toetavad haridusvaldkonna poliitika kujundamist ja andmepõhist seiret, õppekavareformide nõustamist ning haridusinnovatsiooni toetamist, sh haridustehnoloogiliste lahenduste loomist ja rakendamist. Jätkame Armeenias õpetajate professionaalse arengu jõustamist koolituste ja nõustamisega, keskendudes ennekõike maapiirkondadele. **Gruusias** on fookuses mitmekeelne haridus ning hariduse kvaliteedisüsteemi arendamine, koolijuhtide võimestamine koolide autonoomia suurenemise kontekstis ja õpetajate professionaalsus (sh kaasaegsete õpetamismetoodikate juurutamine).

Keenias on meie fookuses õpetajahariduse kaasajastamise ning kaasaegsete õpetamismetoodikate juurutamine, samuti haridussüsteemi digivõimekuse kasvatamine ja digirakenduste kasutamine. Toetame noorte ja naiste hõivet ja konkurentsivõimet toetavate oskuste, sh digioskuste ning ettevõtluspädevuse arendamist. Ugandas jätkame tervikliku kvalifikatsioonisüsteemi arendamist, samuti digioskuste õpetamist. Namiibias ja Botswanas panustame haridussüsteemi digivõimekuse kasvatamisse ning digioskuste arendamisse.

3.4 E-valitsemise ja küberturvalisuse arendamine

Valitsuse teenuste digitaliseerimine on võimas vahend, mis aitab parandada valitsemise läbipaistvust, vähendada korrupsiooni, võimaldab efektiivsemat ressursikasutust ning aitab kaasa ühiskondliku kaasatuse ja kodanikuaktiivsuse suurendamisele. Eesmärk on luua tugev digitaalne ökosüsteem, mis toetab innovatsiooni, majanduskasvu ja kodanike turvalisust digitaalses maailmas.

Oleme pühendunud digitehnoloogiate ja sellega seonduvate oskuste edendamisele, et aidata kaasa demokraatia edendamisele, hariduse ja tervishoiu kvaliteedi ja kättesaadavuse parandamisele, uute töökohtade loomisele ja majanduskasvu edendamisele. Digioskuste edendamine partnerriikides soodustab kaasavat ja jätkusuutlikku arengut, aidates paremini pääseda ligi haridusele, tervishoiule, finantsteenustele ja muudele olulistele avalikele teenustele, luua uusi töökohti ja ärivõimalusi, mis omakorda aitab kaasa majanduskasvule ja vaesuse vähendamisele. Eelnevaga käib käsikäes küberturvalisuse arendamine, eriti kriitilise tähtsusega taristu kaitsel ning küberteadlikkuse tõstmisel, et tugevdada partnerriikide võimet ennetada küberrünnakuid ja neile reageerida.

Seisame alati selle eest, et meie pakutavate lahendustega oleks kaasas ka baasteadmised inimõigustest, eraelu kaitses, kodanikesksest andmehaldusest, aga ka privaatsusest ja küberkerksusest kui e-riigi disainipõhimõtetest. Selleks astume koos rahvusvaheliste partneritega samme euroopalikke infoühiskonna väärtuseid kandvate raamistike arendamiseks ja tugevdamiseks (GovStack, Tallinna mehhanism jmt).

Meie prioriteetsed teemad e-valitsemise ja küberturvalisuse valdkonnas on järgmised:

- inimkeskse digitaalse teenusepakkumise tugevdamine: e-valitsemise parimate tavade ja kaasnevate reformide teadmussiidre edendamine, era- ja avaliku sektori koostöö tugevdamine ning vastavate katusorganisatsioonide võimestamine, e-lahenduste ja tehisintellekti lahenduste nõustamine ja juurutamise toetamine ning seotud koolitused.

- elanikkonna digioskuste arendamine, sealhulgas digivõimekuse ja andmehalduse oskuste kasvatamine, üldise digipädevuse tõstmine ja digiohtudest teadlikkuse kasvatamine.
- ühiskondliku küberkerksuse kasvatamine: küberturbe raamistike juurutamine, küberintsidentidele vastamise ja küberekspertide võimekuse kasvatamine, rahvusvahelise võrgustumise edendamine, küberkerksust toetavad koolitused ja teadlikkuse tõstmine.
- koostöö rahvusvaheliste partneritega euroopalikke väärtuseid kandvate raamistike arendamiseks ja tugevdamiseks.

Ukrainas edendame Ukraina ühiskonna ja majanduse ulatuslikku digitaliseerimist ja digitaristu väljaarendamist, tõstame riigi küberkerksust ning kasvatame eri sihtrühmade digioskuseid. See hõlmab toetust digitaristu väljaarendamisele, digioskuste juurutamisele kõikides sihtrühmades ning küberkerksuse kasvatamist koos küberturvalisusest teadlikkuse tõstmisega. Oleme Eesti partner Tallinna mehhanismi projektide praktilisel rakendamisel. Meie eesmärk on võimendada doonorriikide kübertoetust Ukrainale tsiviilvaldkonnas ning tugevdada Ukraina süsteemset valmisolekut ja vastupidavust küberrünnakutele.

Moldovas edendame valitsuse e-teenuste digitaliseerimist, tõstame riigi küberkerksust ning kasvatame eri sihtrühmade digioskuseid. Peamine fookus on riigi küberkeskuse kasvatamisel, küberturvalisusest teadlikkuse tõstmisel ning küberteadliku järelkasvu tagamisel. Armeenias edendame Armeenia valitsuse e-teenuste digitaliseerimist, tõstame riigi küberkerksust ning kasvatame eri sihtrühmade digioskuseid. Gruusias keskendume hetkel kodanikuühiskonnale ja e-riigi projekte aktiivselt ei otsi. Kõigis Euroopa prioriteetriikides oleme valmis korraldama eurointegratsiooni toetavaid projekte, sealhulgas infoühiskonna teemal.

Keenias edendame valitsussektori digitaliseerimist, tõstame riigi küberkerksust ning kasvatame eri sihtrühmade digioskuseid. See hõlmab toetust digitaristu ning inimkesksete teenuste väljaarendamisele, digioskuste juurutamisele kõikides sihtrühmades ning küberkerksuse kasvatamist koos küberturvalisusest teadlikkuse tõstmisega. Botswanas ja Namiibias soodustame riigiteenuste digitaliseerimist, tõstame riigi küberkerksust ning kasvatame eri sihtrühmade digioskuseid. See hõlmab toetust digitaristu ning inimkesksete teenuste väljaarendamise toetamisele, digioskuste juurutamisele kõikides sihtrühmades

ning küberkerksuse kasvatamist koos küberturvalisusest teadlikkuse tõstmisega. Ugandas toetame valitsussektori digiteerimist Euroopa ühisalgatuste tekkimisel ning sel juhul astume täiendavaid samme, et maandada riske vähemuste õiguste riiveks. Koostöös arengukoostöö partneritega toetame digilõhe vähendamist sotsiaalselt haavatavates ühiskonnagruppides.

Teiste rahastajate algatusel ja toel teeme piirkondades, mis kattuvad meie sihtriikidega aktiivset koostööd Euroopa ühisalgatustes (Team Europe Initiative), mestimisprojektides ja muudes programmides, mis toetavad meie prioriteete e-valitsemise ja küberturvalisuse valdkonnas ning kus näeme Eesti avaliku või erasektori kaasamises arengukoostöösse võimalust saavutada kestliku arengu eesmäärke ning panna alus püsivamatele suhetele.

GovStacki algatuse eesmärk on aidata riikidel tõhustada e-valitsemise praktikaid, luues selleks ühise arusaama ja tehnilised nõuded peamiste korduvkasutatavate ja koostalitlusvõimeliste digitaalsete komponentide kohta, mida saab rakendada mistahes avaliku sektori valdkondades. Aitame aktiivselt kaasa GovStacki kaubamärgi arendamisele ja ülemaailmse tuntuse saavutamisele, panustame koos Eesti ekspertidega euroopalikke väärtuseid kandvate komponentide loomisele ning oleme partneriks GovStacki komponentide praktilisel rakendamisel arengukoostöös.

3.5 Arengukoostöö teavitus ja kommunikatsioon

Me seisame kestliku arengu ja arengukoostöö hea kuvandi eest Eestis ning Eesti välispoliitilise kuvandi ja mõju eest välisriikides. Meie sõnumiks on usaldusväärne partnerlus, koosloome ja koostöö kui ainsad viisid kestlike eesmärkide saavutamiseks. Hästi informeeritud avalikkus mõistab, et Eesti ei ole välismõjust isoleeritud saar ning Eesti ja ka laiemalt lääne eksistents, julgeolek ja areng on seotud muu maailma julgeoleku, arengu ja hoiakutega meile olulistel teemadel.

2023. aasta keskel läbi viidud Eurobaromeetri uuringu (nr 537) põhjal on Eesti toetus arengukoostööle ja vaesuse vähendamisele arenguriikides EL 27 hulgas kõige madalam (üldine toetus 48% vs. keskmine ca 75%). AKÜ 2024. a küsitluse järgi on Eesti elanike teadlikkus arengukoostööst kerges languses ning eriti madal on teadlikkus noorte (18–24-aastased) seas. Eesti inimesed on jätkuvalt

mures Ukraina sõja mõju pärast maailma majandusele ning mõistavad seetõttu arengukoostöö projekte selles vallas, kuid toetavad vähem investeringuid demokraatia ja õigusriigi arengusse või tervishoiu ja hariduse edendamisse teistes riikides. Meie siht on tõsta Eesti ühiskonna teadlikkust ja toetust arengukoostööle, mõjutada positiivselt Eesti arengukoostöö kuvandit välisriikides ning jõuda Eestis arengukoostöö toetuses Euroopa viimase rollist vähemalt keskmiste hulka.

Teadlikkuse ja toetuse kasvu saavutamiseks arengukoostöökava rakendusperioodil 2024–2026 oleme seadnud järgmised eesmärgid: 1) panustada ühtse ja tugeva Eesti arengukoostöö kommunikatsiooni loomesse, et tugevdada ühtset huvikaitset, harida Eesti avalikkust ja aidata kindlustada eelarvelisi vahendeid arengukoostööks; 2) suurendada arengukoostöö projektide nähtavust Eestis, selgitada nende olulisust ja seda, kuidas need panustavad Eesti enda arengusse; 3) tugevdada kommunikatsioonitegevusi partnerriikides koos kohalike partneritega, et suurendada Eesti arengukoostöö nähtavust.

Laome vundamendi järgmisele tegevustele:

- Võtame juhtrolli avalikust sektorist ja vabakonnast partnerite kaasamisega, et kasvatada Eesti ühiskonna teadlikkust kestlikust arengust ja arengukoostööst.
- Kutsume ellu regulaarsed arengukoostöö kommunikatsiooni puudutavad kohtumised Eesti avaliku ja erasektori ning MTÜde esindajaga, et koordineerida sõnumeid ja tegevusi partnerite vahel, leida sünergiaid ja suurendada ühist panust arengukoostöö teemade kajastamisse Eesti meedias ja avalikkuses.
- Võtame juhtrolli projekte puudutavate kommunikatsioonipõhimõtete väljatöötamisel, kaasates arengukoostööd tegevad organisatsioonid.
- Projektivoorude väljakuulutamisel ja hindamisjuhendites sõnastame selgelt vajaduse tutvustada projekti tegevusi ja tulemusi ka Eestis. Teeme taotlejatele kohustuseks esitada Eesti-sisese kommunikatsiooni plaani juba taotluses. Lisame hindamistabelitesse kommunikatsiooni eraldi hindamiskriteeriumina ning teeme kommunikatsioonitegevustest ülevaate andmise aruandluse kohustuslikuks osaks.
- Lisame rahastuslepingu juurde kommunikatsiooni puudutava osa, kus on senisest detailsemalt kirjeldatud eesmärgid, vastutus ja kohustused projekti puudutava kommunikatsiooni korraldamisel Eestis ja partnerriikides.

- Korraldame regulaarseid kommunikatsioonikoolitusi partneritele, kutsume esinema turundus- ja kommunikatsioonieksperte erinevatest organisatsioonidest ja riikidest. Võimalusel korraldame teavitustegevuste voo, et süsteemselt tegeleda ühiskondliku teadlikkuse tõstmisega arengukoostööst Eestis.
- Võimalusel loome meediaprogrammi, et tõsta ajakirjanike teadlikkust ja suurendada meediakajastusi arengukoostöö teemadel.

4. Horisontaalsed prioriteetid: sooline võrdõiguslikkus ja keskkonnakaitse

Sooline võrdõiguslikkus ja kliima-/keskkonnakaitse on arengukoostöös valdkonnaülesed prioriteetid ning nende edendamiseks tuleb arvestada kõikides meie kaudu tehtavates projektides. Soolise võrdõiguslikkuse ning kliima- ja keskkonnakaitse teemad peavad alates 2025. aastast üha tugevamalt olema kajastatud ka meie korraldatud taotlusvoorudes ning meie enda projektides nii tingimuste, mõõdikute kui ka hindamiskriteeriumitena. Joondume nende põhimõtete juurutamisel OECD DAC nõuetest ja Euroopa Liidu praktikast. Põhimõtete juurutamisel teadvustame ja arvestame arengukoostöö partnerite vajadust tõsta võimekust valdkondade eesmärgistamisel, indikeerimisel, aruandlusel ja mõju hindamisel. Toetame rahastusega ka võitlust seksuaalse ja soolise vägivalla vastu sihtriikides. Uuendame käitumiskodeksit ja seame endale organisatsioonina kõrged nõudmised mitmekesisuse austamise, soolise võrdõiguslikkuse ja keskkonnast hoolimise vallas ning ootame seda ka enda arengukoostööpartneritelt. Täiendavate rahaliste võimaluste avanedes (nt doonorite vahendid, heitmekaubanduse tulud vms) oleme valmis võrdsuspoliitika ja kliima-/keskkonnakaitse suundadest arendama lisategevussuunad. Jätkame head koostööd Keskkonnainvesteeringute Keskusega, et arenguriikidesse suunatav heitkogustega kauplemise enampakkumistulu kattuks võimalikult hästi Eesti arengukoostöö prioriteetide ja -teemadega.

5. ESTDEVi arengusuunad aastatel 2024–2026

Meie ambitsioonikas eesmärk on 2026. aasta lõpuks kahe- ja strateegiaperiodi (2030) lõpuks neljakordistada meie vahendusel kaasatud või meie kaudu juhitud asutaja ja teiste doonorite arengukoostöö vahendeid. Selle eesmärgi saavutamiseks läbime edukalt Euroopa Liidu kuue samba hindamise ning arendame süsteemselt koostöö- ja doonorsuhteid. Koostöös Välisministeeriumiga töötame välja doonorstrateegia, mis sisaldab struktureeritud lähenemist potentsiaalsetele doonoritele, põhinedes osapoolte huvidel ja prioriteetidel ning võimalusel võtame selle rakendamiseks kasutusele e-lahenduse (CRM). Tugevdameks digitaliseerimist Euroopa Liidu naabruskonna riikides ja suurendame Eesti kogemuse siiret, lähetame Euroopa Komisjoni juurde riikliku digieksperti. Täiendavate võimaluste avanedes tugevdame meie töötajaskonda kliima-/rohe- ja võrdsuspoliitikate kompetentsiga ning panustame veel rohkem tulemuste hindamise suutlikkusse, kestliku arengu ja arengukoostöö siseriiklikusse kommunikatsiooni, samuti maailmaharidusse.

2024. aasta jooksul digitaliseerime arengukoostöö taotlusvoorud ning kuulutame need välja hiljemalt jaanuaris 2025. Meie hanked kajastuvad riigi keskses hankekeskkonnas. Rakendame vastutusmaatriksi (nn RACI mudel), juurutame PRINCE2 projektijuhtimisstandardi ja võtame tööprotsessides kasutusele tehisarurakendused. Prioriseerime Euroopa Liidu kuue samba hindamise edukat lõpetamist, meie püsivat vastavust hinnangule ning audiitoraruandes tehtud ettepanekute elluviimist. Sõltuvalt lisanduvate doonorite huvist ja seatud tingimustest oleme valmis läbima ka lisahindamisprotsesse. Võtame kasutusele projektide rakendamise käsiraamatu ja uuendame oma käitumisjuhise (Code of Conduct). Vastame oma projektide ja taotlusvoorude tegemisel OECD DAC põhimõtetele ja rakendame tulemushindamise süsteemi nii meie enda kui meie partnerite arengukoostöö projektides. **Selleks:**

- Kogume ja koostame teavet meie toetatavate ja elluviidavate projektide tulemuste indikaatorite kohta. Koostame igal aastal tegevuskava, milles kirjeldatakse sihtriigi- või valdkonnapõhiseid tegevusi ja nende eesmärgid ning oodatavaid tulemusi väljund-, tulemus- ja kvaliteediindikaatoritega. Jälgime partnerite esitatud aruannetes indikaatorite kasutamist, anname nende kohta tagasisidet ja vajadusel pakume koolitusi indikaatorite kasutuselevõtmiseks.

Korraldame koos Välisministeeriumiga monitoorimisvisiite sihtriikidesse 2–4 korral aastas, vastavalt aastatööplaanile.

- Meil on toimiv sõltumatu hindamiskomisjon, mis annab keskuse ja partnerite arengukoostöö tegevustele hinnangu vastavalt OECD DAC kriteeriumitele valgusfoorisüsteemis (roheline, kollane, punane). Projekte hinnatakse vastavalt valimile, mis on koostatud koostöös Välisministeeriumiga.
- Jätkame püsiva töörühmaga, mille eesmärk on toetada tulemuste hindamise süsteemi rakendamist, teha vajalikke muudatusi/ettepanekuid ning toetada valdkonda. Viime läbi indikaatorite analüüsi ja esitame kord aastas Välisministeeriumile indikaatorite aruande sihtriikide ja teemade kaupa.

Oleme uuenduslik, innovatsiooni soodustav ja õppiv organisatsioon, kasutame õpikogemust ja süsteemset tagasisidet arengukoostöö edendamisel ja kasvatamisel. Rakendame avalikule sektorile omaseid põhimõtteid, sealhulgas ametnikueetika ja lobistidega suhtlemise reegleid. Juurutame töötajate igaaastased kohustuslikud korruptsioonist hoidumise ja küberhügieeni testid.

Et olla kriisikindlad, uuendame riskijuhtimise mudeli ja rakendame seda süsteemselt. Rakendame „ei kahjusta oluliselt“ ja rohekontori põhimõtteid. Liitume mitmekesisuse kokkuleppega. Oleme peresõbralik ning väärtustame füüsilist ja vaimset tervist. Leiame vajalikud lahendused, et meie töötajatele oleks tagatud turvaline töötamine sihtriigis.

Eesti Rahvusvahelise Arengukoostöö Keskus
info@estdev.ee

